

SLAVKOVSKÝ LES

14. ročník pravidelného turistického putování.

PODROBNÝ ITINERÁŘ

Vítejte, kamarádi, již po čtrnácté na našem pravidelném putování, tentokrát po Slavkovském lese !

Drsná, tajuplná, opuštěná a trochu i pochmurná krajina, oplývající neporušenou přírodou, uniká dosud pozornosti velké části české veřejnosti. Najdete ji v západních Čechách pod názvem Slavkovský les. Krajina Slavkovského lesa vyplňující pomyslný „lázeňský trojúhelník“ na západě Čech vyznačuje osobitou atmosféru. Zalesněná, bažinami posetá a minerálními prameny protkaná náhorní plošina s chladným a vlhkým klimatem zaujme v první řadě svou neobydleností. Od jednotlivých lidských sídel vás dělí dlouhé kilometry putování. Malé poloopuštěné vesničky, na které narazíte, působí mnohdy jakoby z jiného světa – světa, jemuž se vyhnuly peníze, reklamy, ekonomický růst i shon a spěch dnešní neklidné doby. Opuštěný ráz vtisknul Slavkovskému lesu hlavně odsun Němců po druhé světové válce. Tak zaniklo mnoho obcí jako například Krásná Lípa, Litrbachy-Čistá, Smrkovec, Třidomí, Vítkov, Vranov... Na území mnoha kdysi vzkvétajících vesniček potom v letech 1946–1948 vznikl výcvikový prostor „Vojenský újezd Prameny“. V této souvislosti stojí rozhodně za zmínku existence socialistické obce Rovná, jež byla postavena v letech 1967–1971 ve snaze znovuosídlit krajinu Slavkovského lesa. Byla vybudována podle sovětského vzoru, jako účelová ves pro pracovníky v zemědělství podle hesla: „Společně pracovat, společně bydlet, společně se bavit!“ Jak celý projekt dopadl a „kde soudruzi udělali chybu“ je nejlépe přesvědčit se na vlastní oči. Je to rozhodně neméně zajímavé, než překrásná příroda kolem. Slavkovský les mezi Mariánskými Lázněmi, Karlovými Vary a Františkovými Lázněmi připomíná svými pláněmi, bažinami, rašeliništi a lesy v mnohém Šumavu. Liší se však jedním osobitým přírodním fenoménem – prameny minerálních vod, či chcete-li kyselek. Ty zde vyvěrají na mnoha místech z větších či menších hloubek a představují vzpomínku na dávné doby vulkanické minulosti západních Čech. V podstatě se dá říci, že bažiny Slavkovského lesa živí svou vodou proslulé léčivé prameny v Mariánských Lázních.

ČTVRTEK 5. KVĚTNA

Vítejte, přátelé, přijeli jste do autokempu Betlém. Ubytování, večere (kdo má objednanu, podává se od 20.00 - 21.00). Posezení v místní hospodě, čepuje se Gambrinus 10°. Konzumace v hospodě je dohodnuta na hromadnou účtenku, každý si objedná u výčepu a nahlásí své jméno. Prosím všechny, aby svou útratu platili každý večer zvlášť při odchodu z hospody.

Veškeré kilometrické údaje, které jsou uvedeny v itineráři, jsou vždy míněny od začátku naší trasy.

PÁTEK 6. KVĚTNA

Snídaně bude připravena od 7.30 hod. V 8.15 bude přistaven do areálu autobus, odjezd autobusu v 8.30.

ZÁKLADNÍ VARIANTA TRASY:

Odjedeme autobusem přes Lázně Kynžvart nahoru na úroveň hřebene Slavkovského lesa do Vysokého sedla. Zde bude výchozí bod dnešní trasy. Vydáme se po žluté značce směr Hvězda (4 km). Cesta vede lesem po náhorní plošině, po pravé straně máme druhý nejvyšší vrch Slavkovského lesa Lysina (981,8 m). Vrchol je nepřístupný, nachází se zde jedna z částí rezervace Kladské rašeliny (Lysina). Za námi nad Vysokým sedlem se zvedá nejvyšší vrchol Slavkovského lesa Lesný (982,5 m). Tento vrchol je přístupný, nevede na něj turistická značka. Pro případné zájemce – prodloužení trasy 2x 1 km (tam a zpět), je třeba se kousek vrátit z Vysokého sedla po silnici, již jsme přijeli, a v první zatáčce po cestě vpravo vystoupat na vrchol. Na vrcholu je vrcholová kniha, ale není to nijak zajímavý bod, je prakticky bez výhledu. Na rozcestí Hvězda se dáme vpravo po zelené značce, která nás po horské silnici dovede do osady Kladská (6 km).

Obec Kladská (německy Glatzen) leží v nadmořské výšce 814 m n/m. Dominantou obce je Lovecký zámček, který zde nechal v letech 1877-78 vystavět kníže Otto Friedrich Schönburg - Waldenburg, v tyrolsko-švýcarském stylu. Historie Kladské nesáhá daleko, pouze do roku 1873, kdy kníže Otto Friedrich Schönburg - Waldenburg koupil od c.k. montánní správy v Horním Slavkově rozlehlé zalesněné území za šest set tisíc zlatých. Místo, kde tehdy stávala pila, si velmi zamiloval, a tak na náhorní plošině u břehu rybníka začal v roce 1875 s výstavbou Kladské. Byl postaven lovecký zámček, rentovní úřad (stavení u křižovatky), vedle něho fořtovna, dva sruby pro úřednictvo, hostinec U tokajícího tetřeva, stavení pro kočího a za zámčkem hospodářská stavení. Celý areál sem byl převezen z výstavy ve Vídni, kde ho kníže koupil. Sruby byly po skončení výstavy rozebrány, převezeny na Kladskou a tady Švýcarsy znovu sestaveny. Po dostavění bylo nejbližší okolí parkově upraveno. Zajímavostí té doby bylo to, že svou soukromou cestu z Mariánských Lázní, přes Králův kámen dovolil kníže používat pouze kočárům, takže motorová vozidla musela své pasažéry na Kladskou vozit značnou objížděkou, po okresní silnici přes Prameny. Hostinec U tokajícího tetřeva kníže pronajímal a vlastní zámčká kuchyně byla v pravém křídle loveckého zámčku. Nájemci hostince byli proslulí odborníci. Ceny byly relativně vyšší (což platí do dnešních dnů), pouze výčep pro kočí byl výjimkou. Kladskou navštívilo spousta vzácných hostů své doby, jako například anglický král Eduard VII., bulharský král Ferdinand, vídeňský arcivévoda Ferdinand, francouzský ministerský předseda Clemenceau, sovětský ministr zahraničí Litvinov, T. G. Masaryk, maršál Koněv, generál Svoboda, nebo Jurij Gagarin. Kladská byla vždy úzce spojena s myslivectvím. Největšího rozkvětu v této oblasti zaznamenala za prince Sigismunda Schönburg - Waldenburga (1866-1936), který byl vášnivým milovníkem přírody a lovu. Za něho měla Kladská přes 1 000 kusů vysoké a byla druhým největším revírem vysoké v Čechách. Když princ 11. listopadu 1936 zemřel, byl pochován v blízkosti zámčku, jak si přál. O jeho smrti se traduje, že souvisela se zastřelením bílého jelena, jehož střelec, podle myslivecké pověsti, do roka zemře. Lesní hrobka je nedaleko zámčku v lese a je známo, že od roku 1936 byla již několikrát násilím otevřena. Poprvé v roce 1945 americkými vojáky, pak našimi vojáky a naposledy zloději, kteří zde hledali zlato. V hrobce však všichni našli pouze nabalzamovaného prince v zelených bačkorách. V současnosti je hrobka zabetonována, aby se případní další hledači pokladů nepokoušeli masivní desku odsunout. Z události se zastřelením bílého jelena se postupem času stal na Kladské jakýsi kult. V zámčku byla pověšena dokonce trofej, která však později zmizela a v hostinci býval veliký obraz bílého jelena, který už tam ale také není. Snad aby událost neupadla v zapomnění, byla v roce 1964 instalována u silnice velká bronzová socha, nazvaná "Umírající jelen". Vytvořil ji sochař Antonín Kalvoda na jižní Moravě a její podivné zabarvení je prý způsobeno tím, že o ni během vypalování umělci rozbíjeli lahve s pitím. Novodobá historie Kladské je opět poznamenána nešťastným vytvořením vojenského výcvikového prostoru Prameny v letech 1948 - 1958. Závora, kde stávala vojenská hlídka, byla na rozcestí silnic Kladská - Kynžvart a zámček sloužil jako výcvikové středisko. Právě v oné době navštívil Kladskou i Klement Gottwald, který se nedaleko "kochal" pohledem na rozstřílení královského horního města Litrbachy socialistickým dělostřelectvem. Dělnický prezident sedával za modřínovým stolem, kterému se později říkalo "Gottwaldův stůl". Ani ten už ale na Kladské není. Koncem padesátých let se v blízkém okolí otevřely čtyři šachty na těžbu uranových rud. Uran se zdál tehdejší mocným důležitější, než ochrana mariánskolázeňských pramenů. Těžilo se ale jen do

počátku šedesátých let. Roku 1960 lovecký zámeček zčásti vyhořel, byl však obnoven. Kladská má 67 stálých obyvatel a patří pod správu Mariánských Lázní.

Osadu Kladská včetně blízké lesní hrobky si můžeme prohlédnout, nahlédnout i do loveckého zámečku. Poblíž křižovatky značených cest a východiska naučné stezky je možnost občerstvení. Po krátkém odpočinku nás čeká Naučná stezka Kladská rašelina, projdeme si její podstatnou část v délce asi 1,5 km.

*Kladské rašeliny je národní přírodní rezervace v CHKO Slavkovský les. Dělí se na pět částí zvaných Tajga (poblíž Kladského rybníka, rozloha 133 ha), Paterák (93 ha), Lysina (43 ha), Husí les (15 ha) a Malé rašeliniště (7 ha). Rezervace byla vyhlášena roku 1933. Jedná se o typická vrchoviště s porosty borovice blatky a borovice rašelinné podobající se kleči. Ojediněle se vyskytuje bříza karpatská a olše lepkavá. Mezi ptáky ke vzácným druhům patří čáp černý, tetřev hlušec, tetřev obecný, kulíšek nejmenší a ledňáček říční. Rostliny: rosnatka okrouhlolistá a další. **Naučná stezka Kladská** vznikla už v roce 1977, to vedla jen okolo Kladského rybníka k silnici, v červnu 2010 byla prodloužena a vede i kolem rašeliništních jezírek za silnicí. Stezka začíná i končí u parkoviště v osadě Kladská.*

My si naučnou stezku projdeme proti směru otáčení hodinových ručiček. Stezka obchází jezírko a míjí řadu zastavení. Mimo jiné též kanál na plavení dřeva zvaný Dlouhá stoka.

*Dlouhá stoka je významná technická památka. Budovat se začala v roce 1531, dokončena byla o pět let později, v roce 1536. Hlavními důvody pro zhotovení tak rozsáhlého vodního díla byla rozvíjející se důlní činnost, která spotřebovávala stále více vody pro pohon strojů a také dřeva, jehož zásoby kolem dolů byly téměř vyčerpány. Bylo proto třeba dopravit vodu a dřevo do báňských provozů v okolí Horního Slavkova a Krásna, ze vzdálených kynžvartských lesů. Majitel těchto dolů, bohatý feudál na Bečově a Horním Slavkově Jan Pluh z Rabštejna, zadal tento úkol důlnímu měřiči Rössmeislovi, který po měsících měření přišel s hotovými plány na vodní příkop nazvaný **Flossgraben** (Plavební příkop). Vzhledem ke konfiguraci terénu šlo především o dobré měřičské vedení prací a udržování minimálního spádu jako záruky, že vody budou úspěšně dovedeny do potřebné nadmořské výšky a tím zajištěn smysl celého počínání. Značný rozsah práce spočíval mimo vlastní vyhloubení a vydláždění koryta rovněž ve vybudování poměrně mohutných nepropustných hrází a násypů na svazích. Celková délka vodního příkopu měřila 24,2 km. Voda z příkopu byla vedena do několika báňských rybníků a posléze k hornickým a úpravárenským provozům. V dobách největšího rozkvětu hornictví napájela 52 rudných mlýnů, jejichž provozovatelé se zavázali Janu Pluhovi splácet pět procenty vytěženého materiálu obrovské náklady na stavbu, až do jejich úplného splacení. Šířka vodního příkopu byla průměrně kolem dvou metrů a později byl po stranách, především kvůli dopravě lesního dřeva, obložen kmeny. S plavením dřeva se však začalo až po roce 1547. Tvar koryta byl lichoběžníkový o šířce dna 1,2 až 3 metry. Průměrná hloubka dosahovala jeden metr. Úseky procházející Krásnem a Horním Slavkovem byly vyzděny. Tok vody byl poměrně rychlý a výškový rozdíl mezi jejím počátkem (810 m n. m.) a ústím do Slavkovského potoka v Horním Slavkově (587 m n. m.) představoval 223 metrů na celkovou délku 24,2 km. Odborníci ovšem nejvíce obdivují úsek od Kladského rybníka k Dílcům, kde je na 21 km délky, výškový rozdíl pouhých 75 metrů, což je 35 cm na 100 metrů! Podle údajů z roku 1601 bylo na stoce 35 mostů a 13 stavidel. Od svého vzniku do současnosti byla stoka několikrát upravována, tak jak vyžadoval tok dění. Stala se vlastně tepnou kraje, jímž protékala. Někomu přinášela užitek, jiného omezovala. První větší rekonstrukce proběhla v letech 1601 - 1608. Později, spolu s omezením těžby cínu upadal i význam Dlouhé stoky. Nadlouho poslední úpravy, které se daly posoudit jako prospěšné, byly provedeny v roce 1908. Příkop byl rekonstruován a byly postaveny betonové můstky, místo zřícených kamenných. Období meziválečné, ale hlavně poválečné bylo pro Dlouhou stoku takřka smrtelné. Koryto bylo nejprve zúženo částečným zásypem a když v oblasti začaly těžit Jáchymovské doly, došlo k narušení a částečnému zničení vodních děl, především některých částí kanálů, odvodňovacích štol a báňských rybníků. Z důvodu těžby cíno-wolframových rud Rudnými doly Příbram bylo provedeno přeložení dílčího úseku Flossgraben do nové trasy betonového koryta. Na devastaci díla se podílely také Státní statky, které koryto překládaly k napájení dobytka a na některých místech ho dokonce zaoraly. Další ranou pro toto unikátní dílo bylo období divoké privatizace ze začátku*

devadesátých let a nekontrolovatelné stavby malých vodních elektráren. V současnosti už se však situace lepší. Díky úsilí místních občanů, rodáků a Nadace Georgia Agricolu, region Slavkovský les, je v dnešní době celá trasa funkční a průtočná a kolem některých částí je obnovena původní technická komunikace, sloužící dříve k údržbě. V září 2003 zapsalo ministerstvo kultury Dlouhou stoku do seznamu kulturních památek.

Dojdeme po naučné stezce zpět k silnici. Přejdeme přes silnici a otevře se nám pohled na rašelinné jezírko s ostrůvkem, na kterém je vybudován altán. Odtud se vrátíme zpět na silnici (7,5 km). Naučnou stezku zde ukončíme a budeme pokračovat po horské silnici směrem ke křižovatce červené a žluté značky (9 km). V tomto místě doporučuji krátkou odbočku po žluté vlevo. Asi po 300 m křížuje horskou silničku právě dříve zmíněná Dlouhá stoka a je to jediná příležitost, kdy se s tímto kanálem na našem putování můžeme setkat. Vrátime se stejnou cestou na křižovatku. Zde se dáme po červené směrem k rezervaci Smrad'och. Cestou mineme místo, označené v turistické mapě jako ringval (kruhový val neznámého původu) a zhruba po 4 km dojdeme k pramenu Farské kyselky (13 km).

Farská kyselka leží v hlubokém lese za Nimrodem a její staré jméno připomíná, že se nacházela ve zdejším farním lese. Jméno má podle prastarého názvu lesa, patřícího faře. Minerální pramen je jímán mělkou studnou, přebytečná minerálka odtéká strouhou, ve které se tvoří okrově zbarvené usazeniny soli železa. Farská kyselka patří mezi nejchutnější minerální vody v této oblasti.

Odtud pouhých 400 m po modré značce dojdeme k začátku naučné stezky Smrad'och (13,5 km).

*Přírodní rezervace **Smrad'och** chrání lesní rašeliniště s vývěry minerálních vod a výrony oxidu uhličitého a sirovodíku. Byla vyhlášena v roce 1968 na ploše 8 ha (v roce 2007 byla rozšířena na 11 ha) v katastru Mariánských Lázní. Nadmořská výška území je 780 m. Minerální prameny vznikají vyvěráním podzemní vody, která se při průchodu horninami obohacuje o minerální látky, na povrch. Stejně jako minerální vody, tak i výrony plynů, tzv. mofety, jsou pozůstatkem sopečné činnosti. Rezervací prochází 76 m dlouhá **Naučná stezka Smrad'och** (zbudovaná 1976). Naučná stezka je tvořena jedinou tabulí, která je umístěna na vyhlídkové plošině u mofet. Zápach zkažených vajec, který se od mofet šíří do okolí, jen potvrzuje správnost názvu stezky i rezervace. Plyny vyvěrají i v Zeleném jezírku, kde jsou vidět shluky zelených řas. V rašeliništi, které podle množství srážek vysychá nebo se zaplňuje vodou, rostou masožravé rostliny rosnatka okrouhlostá a tučnice obecná, dále šicha černá nebo klikva bahenní.*

Asi 300 m od odbočky na Smrad'och se nachází penzion Nimrod, který by měl být podle mých posledních informací v provozu a fungující jako restaurant a kavárna. Kdo chce, může zkusit. Vrátime se na červenou značku a pokračujeme dále na vrch Polom, 804,9 m (17 km).

*Na vrchu **Polom** v roce 1887 postavil polesný Heinrich Reiniger **kavárnu Alm** a záhy ji prodal manželům Buxbaumovým. Roku 1913 koupili Alm manželé Löschnerovi, kteří kavárnu přestavěli na patrový Hotel Alm, zavedli elektrinu, telefon, ústřední topení a postavili vlastní vodárnu. Löschnerovi kolem roku 1928 přistavěli u Almu postranní budovy a zůstali majiteli do roku 1945, kdy byli vysídleni. Koncem léta 1937 navštívil Alm nový prezident ČSR dr. Eduard Beneš. Nebyl ale jediným představitelem státu v kavárně. Už v dávnější době se zde zastavil anglický král Eduard VII. když otevřel nedaleké golfové hřiště. Údajně se na Almu zastavil před druhou světovou válkou i španělský exkrál Alfons XIII. Brzy po roce 1945 se dům přejmenoval na hotel Polom, který měl k dispozici 20 lůžek. Zanedlouho se v něm ale zřídil domov důchodců. I když přes zimu to zde nebylo pro důchodce jednoduché, přesto tu penzisté vydrželi až do roku 1995. Nějakou dobu zůstal Alm opuštěn*

a později byl prodán do soukromého vlastnictví. Nový majitel zahájil přestavbu domu, ale asi po roce stavbu zastavil.

Z Polomu pokračujeme po červené a dále, po neznačené cestě, do obce Závašín (držte se v tomto úseku turistické mapy) (20 km). Z obce Závašín vystoupáme po červené značce na vrchol Podhorního vrchu (22,5 km).

Podhorní vrch je nejvyšším bodem Tepelské vrchoviny ležící východně od Mariánských lázní. Jde o výraznou bazaltovou kupu, pocházející z třetihor. Celý kopec je vlastně vyhaslou sopkou, pozůstatek alpinského vrásnění z doby před 30-60 mil. lety. Vrcholová část je chráněná jako přírodní rezervace s rozsáhlým suťovým polem se zbytky původních lesních porostů klenu, jasanu, východní část pak pokrývá fragment květnaté bučiny. Má dva vrcholy, z menší Malé Podhory (829 m) je nádherný výhled do krajiny (Český les, Slavkovský les, Tepelská vrchovina, Doupovské hory a Krušné hory). Je přístupná po ocelových schůdcích. V dřívějších dobách byl častým a oblíbeným výletním místem lázeňských hostů. Dnes na vrchol vedou žlutá a červená značka. V sedle mezi oběma vrcholy dnes stojí telekomunikační stožár.

Z Podhorního vrchu sestoupíme po červené značce na okraj obce Milhostov a dáme se vpravo k železniční zastávce Milhostov (25 km). Odtud je to 2 stanice vlakem směr Karlovy Vary do zastávky Mrázov (odjezdy vlaků z Milhostova 14.41, 16.41, 19.05, 21.05). Z obce Mrázov nás čekají ještě 2 km pěšky do autokempu Betlém (27 km).

PRODLOUŽENÁ ZÁKLADNÍ VARIANTA TRASY:

Pro zdatné jedince je tu možnost vynechat variantu vlaku a dojít z Podhorního vrchu po červené značce až do autokempu Betlém (33km).

ZKRÁCENÁ VARIANTA:

Autobus, který nás ráno poveze, bude mít dvě zastávky, Vysoké sedlo je ta první z nich. Druhá zastávka bude v Kladské. Kdo zvolí toto východisko, jsou pro něho obě předešlé varianty o 6km kratší.

NEJKRATŠÍ VARIANTA:

Od rezervace Smrad'och, namísto dále po červené, se lze spustit po modré značce kolem přehrady do Mariánských lázní, úsek měří cca 5km. Zde na kraji města lze použít MHD a dojet do zastávky ČSD Mariánské lázně – město (odjezd vlaků 14.31, 16.31, 18.55, 20.55) nebo Mariánské lázně hl.n (odjezdy vlaků 14.27, 16.27, 18.51, 20.51). Odtud odjíždí vlak do zastávky Mrázov, odkud to jsou ještě 2km pěšky do autokempu Betlém.

REKAPITULACE MOŽNÝCH TRAS:

Vysoké sedlo – Kladská – Smrad'och – Milhostov – vlak – Mrázov – Betlém:	27 km
Vysoké sedlo – Kladská – Smrad'och – Ovesné Kladruby – Mrázov – Betlém :	33 km
Kladská – Smrad'och – Milhostov – vlak –Mrázov – Betlém:	21 km
Kladská – Smrad'och – Ovesné Kladruby – Mrázov – Betlém:	27 km
Vysoké sedlo – Kladská – Smrad'och – Mariánské lázně – vlak – Mrázov – Betlém:	20,5 km
Kladská – Smrad'och – Mariánské lázně – vlak – Mrázov – Betlém:	14,5 km

Přátelé, vyberte si dle libosti, trasy se překrývají, budeme se průběžně potkávat neboť je nás hodně ...

Večeře v autokempu Betlém je objednána na 18.30 hod, vydává se do 19.30, poté budou večeře na talířích odloženy pro opozdilce (pouze studená verze). Ihned po večeři prosím všechny o zúčtování, výběr peněz provedu v jídelně. Rekapitulace nákladů: lůžko/osoba /noc = Kč 130,- , snídaně Kč 35,- , večeře Kč 65,- , autobus/ osoba/ 2 dny = Kč 150,- . Od uvedeného se samozřejmě odečítají předem složené zálohy.

SOBOTA 7.KVĚTNA

Snídaně bude připravena od 7.30 hod. V 8.15 bude přistaven do areálu autobus.

ZÁKLADNÍ VARIANTA TRASY:

Autobus nás odveze do nádherného města Loket k železniční zastávce Loket předměstí. Odtud se vydáme po zelené značce směr Třídómí. Kdo bude chtít, může se ve městě chvíli zdržet a prohlédnout si je.

Starobylému městu Loket dominuje mohutná stavba středověké hradní pevnosti, založené někdy ve 12. století. V roce 1434 zastavil hrad a město císař Zikmund Šlikům, za nichž došlo na hradě k nákladným úpravám. Po rozvoji města nastává v 17. století dlouhé období stagnace, jehož pozvolný konec se projevil výstavbou honosné raně barokní radnice a velkorysou úpravou církevních staveb. Zato hrad ztratil mnoho ze svého významu. Byl využíván převážně jen jako velké skladiště a po roce 1822 se stal i vězením. Po rozsáhlé rekonstrukci je dnes hrad přístupný návštěvníkům, jeho část slouží jako muzeum (se stálou výstavou porcelánu) a je využíván pro další kulturní účely. Příjemným dojmem působí centrum města.

Zelená značka nás vede přes malé vesnice Dvory a Nadlesí do osady Třídómí (7 km)

*Těsně u paty hory Krudum se nachází několik výletních chat. Dnes místo pro chvíle odpočinku, dříve jedna z několika drobných osad roztroušených po krajině. Kdy obec vznikla, není nikde doloženo. Je přitom možné ji nalézt i na těch nejstarších mapách, které jsou dosud pro oblast známé. Nejčastější zmínky o vsi jsou v souvislosti s kolem vedoucí Solnou stezkou. Nejstarší zprávou o obci Třídómí je tak informace středověkého benátského kupce Giuseppe Adagoni Pachaminiho, popisující své zážitky za svého pobytu v Čechách: „Když přijdeš do Třídómí, tu uvidíš po levé straně velikou horu. Ta se nazývá Gruthum. Na této hoře je stříbrná žíla silná jako mužská paže...“. Z faktu vyplývá důležitý poznatek – vesnice byla známá už dávno ve středověku. Název obce vznikl jako připomínka míst, kde zpočátku stávalo jen několik opuštěných domků, i když nikde není doloženo, že by to měly být právě tři. Takový název je pro hrst osamělých stavení ve středověku dosti častý. Vysoká poloha a nepříznivé počasí nutilo obyvatele, aby si stavěli jen malé účelné domky s dobře vytopitelnými místnostmi. V jejím okolí nebyly místa zajišťující dobré živobytí a jednoduchý výdělek, proto se obec během staletí téměř nerozvíjela. Pro malý počet obyvatel zde nikdy nevznikla škola či pošta. Obec vždy spadala pod nedalekou vesnici Nadlesí, religiózně pak pod Loket, kde sídlil Řád křížovníků s červenou hvězdou. Chladné počasí a drsný kraj znamenal pro její obyvatele těžkou a tvrdou práci. Jen malý počet obyvatel se živil místním hospodářstvím. Většina docházela za prací do okolních měst, Horního Slavkova, Nadlesí či Lokte. Část jich také pracovala při těžbě dřeva v okolních lesích. Jako ostatní obce v okolí, i pro Třídómí znamenala poválečná léta totální katastrofu. Původní obyvatelstvo bylo většinou odsunuto do Německa, malá část odvezena do jiných okolních měst. Celá obec byla zařazena do vojenského újezdu Prameny, takže nebyla nově osídlována. Domy chátraly a byly postupně ničeny jednak vojáky při cvičných akcích, tak i obyvatelstvem okolních vesnic, až z nich zůstaly jen rozvaliny. V šedesátých letech byl prostor opět uvolněn a tak si jej pro krásné přírodní scenérie v okolí nové české obyvatelstvo vybralo za rekreační oblast. Na základech bývalých domů vyrostla řada jednoduchých chat, které se v různých úpravách dochovaly dodnes. Mezi hlavní památky vsi patří barokní kaplička pro poutě na cestě do H. Slavkova, postavená na louce zvaná **Friedlova louka** /Friedelwiese/. Lidé ze vsi a okolí nazývali objekt Friedlova kaple /Friedls Kapelle/. Datem jejího*

vzniku je období těsně před rokem 1850. Po odsunu obyvatel v roce 1945 byla určena k demolici, jako ostatní budovy vesnice. Nežli k tomu mohlo dojít, stihl ji na poslední chvíli zachránit Ladislav Plachý z Horního Slavkova. Zakoupil ji i s okolními pozemky. Rozebral jeden z roubených domů ze vsi Smrkovec, určený rovněž k demolici, a celý jej přenesl do Třídolí. Již silně poškozenou kapličku opravil a přenesený domek k ní přistavěl. Gotickou kapli pak použil jako vstupu do domku, který používal jako chatu. I když toto řešení nebylo v žádném případě ideální, kdyby však k němu nedošlo, dnes bychom znali kapličku jen ze starých obrázků. Minulý režim již byl připraven k jejímu zbourání, stejně jako celé vsi. Bourací výměr již byl vystavený. Přesto se L. Plachému podařilo záměr zastavit. K obci vždy patřily dvě hájenky ležící u paty hory Krudum. První, tzv. Dolní, se nacházela nedaleko obce, asi kilometr jihozápadním směrem. Druhá, Horní, stávala v lese zhruba tři kilometry dále v lese. Horní hájenka nebyla po odsunu původních obyvatel znovu obydlena a rychle chátrala. V osmdesátých letech došlo k její definitivní likvidaci, a tak dnes v těch místech najdeme jen v hustém kroví ukryté kamenné základy. Dolní hájenka se dochovala dodnes, i když řada vedlejších stavení z jejího okolí dávno zmizela. Posledními majiteli byli v roce 1945 byli Josef a Anne Unterstabeovi. Dnes je jejím majitelem občan ze Sokolova. I v obci Třídolí byl narušen vodní systém, takže voda zaplavila kdysi hojně užívané pastviny a pole a proměnila je v neprostopné bažiny.

Odbočíme vpravo po žluté a o necelý kilometr dále, vpravo od cesty, narazíme v této krajině zcela nečekaně na zbytky kostela svatého Mikuláše (8 km).

*V kraji se kdysi říkalo, že pod Krudumem stával **kostel sv. Mikuláše**. Dávno však zanikl, prý spolu se zdejšími hradem. Od těch dob se po okolí toulá spousta přízraků - muž v kápi, který hlídá sklepy plné vína, bílá paní se lžící, hrnkem a svazkem klíčů a také vládce duchů Hans Heiling, strážce pokladů ukrytých v hoře. Dětem se vyprávělo, že právě z Krudumu přichází nadělovat svatý Mikuláš. Hodné děti odměňuje a zlobivé odnáší na Krudum. Také se říkalo, že se o Svaté noci pod horou vynořuje ze země ztracený kostel, ve kterém se scházejí na mši mrtví havíři. Jak to s kostelem na Krudumu doopravdy je, nebylo až donedávna jisté. Mnozí historici o jeho existenci pochybovali, protože o ní neměli žádné pádné důkazy. Z písemných zmínek ovšem bylo známo, že tu kostel sv. Mikuláše někde v okolí kdysi stával - v roce 1253 ho král Václav věnoval řádu křižovníků s červenou hvězdou. Nikdo však netušil, kde ho hledat. Až roku 2002 upřeli archeologové svou pozornost na výrazný pahorek u křižovatky cest mezi obcemi Hrušková, Třídolí a Nadlesí severovýchodně od úpatí Krudumu. A skutečně tam kostel vykopali. Byl postaven ještě v románské tradici a tak nebylo pochyb o tom, že to skutečně je ztracený kostel sv. Mikuláše. Vykopávky odhalily, že měřil na délku 25 metrů a na šířku více než 12. Byla to impozantní stavba. Proč však byl postavena na tak odlehlém místě v lesích, ve výšce 700 metrů nad mořem? Někteří badatelé se domnívají, že základy kostela stojí na místě keltského strážního bodu, který dohlížel na transport soli z Bavorska. Právě pod Krudumem totiž procházela solná stezka, kudy se do Čech vozila sůl z bavorských dolů, a to až do třicetileté války. Stávaly zde celnice, snad tedy i nějaká pevnost či osada, k níž by kostel přináležel. Jenže nic takového se v okolí nenašlo. Žádná pevnost, žádná vesnice - našla se jen stará důlní díla. A tímto objevem se stvrdila další fakta, obsažená v bájích. Kostel sv. Mikuláše pod Krudumem byl kostelem hornickým. Zanikl v 15. nebo 16. století, kdy se zdejší ložiska kovů vyčerpala. Archeologický průzkum kostela a jeho okolí skončil v roce 2004 a ruiny kostela byly odkryty, zakonzervovány a zpřístupněny turistům. V prosinci 2005 se v nich po pěti stoletích zase sloužila mše a svatý Mikuláš se z Krudumu vydal rozdávat dárky. Kruh se uzavřel.*

Od kostela svatého Mikuláše vystoupáme některou z použitelných stezek na vrcholek hory Krudum (mimo značku) (9 km). Na vrcholu se pokocháme rozhledem z vyhlídkové plošiny telekomunikační věže – pokud ovšem bude odemčená...

***Krudum**, mystická hora, 838 metrů nad mořem by prakticky do Slavkovského lesa neměla patřit, protože leží těsně za hranicemi, vymezenými této CHKO. Její význam pro celý zdejší kraj, je však tak velký, že se prostě nedá pominout. Celá oblast v okolí Horního Slavkova, Krásna a Lokte je s tímto místem velice úzce spjata. Váže se k ní velké množství pověstí a její historický význam je značný. Zajímavé je propojení některých pověstí o Krudumu s realitou. Příkladem je třeba legenda o sídle*

Mikuláše na Krudumu. Původní němečtí obyvatelé zdejšího kraje vyprávěli dětem, že v předvečer svého svátku sestupuje Mikuláš ze svého domova na Krudumu za dětmi. Hodně odměňuje dárky, zlobivé strká do pytle a odnáší na Krudum. O Krudumu se říká, že má zelenou hlavu (les), stříbrné srdce (stříbrná ruda) a zlatou patu (v bažinách na úpatí se kdysi rýžovalo zlato). Ze zápisů je také známo, že se zde dobýval amethyst. Mnozí badatelé se domnívají, že základy bývalého kostela sv. Mikuláše stojí na místě keltského Wallburgu, který měl být možná strážním bodem (Wachturm), zajišťujícím transport soli z Bavorska. Transport soli procházel přes Norimberk, Cheb, podle Ohře a mezi vrchy Krudum a Spálený do Slavkova a dále přes Kadaň a Žatec do Prahy. Jestli na vrcholu, nebo v jeho okolí stávala nějaká stavba nelze doložit. Možné to je, protože plocha na jednom z vrcholů je dosti velká a rovná. Je také známo, že na nejvýšodnějším vrcholu byl kámen s otvorem, do kterého se ve válečných dobách, v případě napadení vztýčila takzvaná poplašná tyč. Byla to smrková kláda s železným košem, do kterého se vložilo chrastí, a to se pak zapálilo a dávalo se tím varovné znamení do kraje. Na vrcholu Krudumu také stála Kempfova rozhledna. Jméno nesla po lékaři Andreasi Kempfovi, rodákovi ze samoty Lán (Hub) u Krásna. Slavnostně otevřena byla 11. 9. 1932 a stala se jednou z nejoblíbenějších v kraji. Jejím věhlasu utrhla přítrž druhá světová válka a následný odsun původního obyvatelstva. Po něm její význam upadal, přestala být udržována, až ji v sedmdesátých letech nechal tehdejší majitel - Státní statky Rovná, srovnat se zemí. Na západnějším z vrcholů můžete najít pozoruhodný kamenný patník, nazývaný místními lidmi **Francouzský kámen**. Tento název pravděpodobně vznikl podle zkratky Fr, na nápisu, který je na něm vytesán. Ono tajemné Fr, ale neznamena Francii, ale Františka I., za jehož vlády ho sem umístili císařští zeměměřiči. Ve spodní části je pak vytesáno ZA - 40. O tomto nápisu se soudí, že byl vytesán až v padesátých letech některým z vojáků, vykonávajících zde strážní službu (mazák, který to měl za čtyřicet do civilu). Rytinou je poznamenán patník ještě z boční strany. Nalezneme zde zkratky: "MA 1904 FR JO" Tuhle rytinu zde v roce 1904 zanechali geodeti, provádějící kontrolu trigonometrických bodů. V roce 2002 kdosi umístil do kamene železný kříž, který je tam dodnes. Koncem července 2008 byla na místě bývalé Kempfovy rozhledny postavena padesát metrů vysoká telekomunikační věž. Příhradová stavba je osazena schodištěm a výhledovou plošinou, ze které je impozantní výhled do kraje. Z Milířů sem nyní vede kvalitní cesta. Současná vyhlídková plošina je ve výšce 29,5 metru nad zemí, celá konstrukce této ocelové, žárově zinkované věže je vysoká 50 metrů i s nástavbou telekomunikačního tubusu pak 59,65 metru.

Z hory Krudum sestoupíme po dobré cestě do osady Milíře (neznačeno) (10 km).

Milíře, obec nacházející se na odlehlém místě, kde nebyl nikdy dostatek vhodných pracovních příležitostí, takže se obec téměř nerozvíjela. Její název je historicky odvozen od způsobu obživy jejích obyvatel, který se zde udržoval odpradávná, je velmi pravděpodobné, že pro tuto výrobu byla obec i založena. Od této činnosti se odvíjel starý německý název, Kohling, český, Milíře, se z něj odvodil v roce 1947. V časech velké spotřeby dřevěného uhlí k tavení rud, období středověku, byla produkce uhlí natolik razantní, že docházelo k likvidaci veškerých rozsáhlých lesních porostů v okolí, jež byly k výrobě dřevěného uhlí používány. Z těch dob se nám dodnes zachovaly názvy míst, kde se dřevo těžilo – Spálený vrch, Havířský vrch, Havířský les, atd. Ještě ve třicátých letech 20. století zde obyvatelé stavěli milíře a dřevěné uhlí vyráběli. Kdy byla ves založená, či kdy došlo k prvnímu osídlení, není doloženo. Obec od roku 1625 patří k sokolovskému panství a zůstala majetkem šlechtického rodu Nosticů. Od roku 1850 do roku 1919 se Milíře staly součástí obce Lobzy, roku 1919 získaly samostatnost. Ke vsi patřil Schneidenský mlýn, dříve označovaný jako Nellyina pila – Nellysäge, později jako Žofie – Sophiesäge, stojící na pravém břehu Lobežského potoka. Škola v obci působila od roku 1841. Mezi největší události vsi tak patří skutečnost, že si z jednoho jejího domu udělala v letech 1940 – 42 své letní sídlo nacistická osobnost Konrád Henlein. Odsunem německého obyvatelstva a začleněním prostor obce do vojenského újezdu došlo k definitivnímu odlivu lidí z tohoto prostoru a ten nebyl již nikdy dosídlen. Jako u jiných obcí v okolí, došlo k totální likvidaci celé vesnice. Domy byly většinou zbořeny. Těch několik posledních posloužilo jako letní sídlo lidem ze Sokolovska.

Z osady Milíře se vracíme po zelené značce do Třidomí na křižovatku značených cest (13 km). Odtud pokračujeme vpravo po žluté ke Komářím rybníkům (15,5 km).

Komáří rybníky jsou soustavou dvou báňských nádrží v lesích západně od Krásna založených roku 1514. Sloužily k jímání vody do Puškarovské stoky pro důlní díla mezi Krásnem a Slavkovem. Větší z rybníků umožňuje koupání.

Pokračujeme dále po žluté až na křižení se silnicí a odtud vystoupáme přímočaře (mimo značku) k rozhledně na Krásenském vrchu (20 km).

Krásenská rozhledna se nachází na **Krásenském vrchu** v nadmořské výšce 777 m nedaleko nad městem Krásno. Rozhledna je jednou z nejpodivuhodnějších rozhleden v zemi. Důvodem je neobvyklý tvar, kdy po obvodu se jako spirála vine vnější schodiště. Základna věže je 11 m široká, vyhlídková terasa je ve výšce 25 m a má v průměru již jen 3 m. Na vyhlídkovou plošinu vede 120 schodů. Po zdolání schodů se otevře kruhový výhled. Na severu jsou vidět Krušné hory (Blatenský vrch s rozhlednou, Plešivec s rozhlednou, Klínovec s rozhlednou a vysílačem), na severovýchodě Doupovské vrchy, na východě a jihu Tepelská vrchovina a na západě nejvyšší vrchy Slavkovského lesa Lesný a Lysina. Tato kuriózní rozhledna vznikla na základě návrhu sochaře W. Russe a architekta Fritze Hoffmanna, který se údajně nechal inspirovat legendární babylónskou věží. Město Krásno využilo projekt pro nouzové práce, kdy v době hospodářské krize v letech 1933-35 stavba zajistila práci místním nezaměstnaným. Stavba měla pozvednout cizinecký ruch v blízkosti lázeňských měst Karlovy Vary a Mariánské Lázně. V roce 1997 byla rozhledna rekonstruována.

Po žluté značce sestoupíme od rozhledny do města Krásno (21 km).

Město vzniklo v místě původní hornické osady Drei Linden. První zmínka o **Krásnu** je z roku 1241 v kronice anglického kronikáře Bartholomea Angelica. V roce 1355 bylo Krásno povýšeno na městečko a byly mu uděleny horní svobody a práva pro doly a rýžoviště cínu. Za Pluhů z Rabštejna se stalo v roce 1529 horním městem. V Krásně se nacházely přední cínové doly v Evropě. Král Ferdinand I. povýšil majestátem 1.září 1547 město na královské horní město a zároveň mu udělil městský znak. V roce 1848 při požáru města shořely s většinou města i veškeré památky. Po roce 1945, po odsunu německého obyvatelstva, nástupu komunismu a dočasném uzavření Slavkovského lesa kvůli zřízení vojenského prostoru přišla devastace obce. Počet obyvatel poklesl na čtvrtinu a počet domů na třetinu předválečného stavu. Ve 20.století se zde těžily kromě cínových i wolframové a uranové rudy a živce. 12. dubna 2007 byl obci vrácen status města.

Ve městě Krásno upozorňuji na možnost prohlídky pěkného hornického muzea, které se nachází asi 800m za kostelem ve směru na Horní Slavkov (prochází kolem něho žlutá značka).

Hornické muzeum je situováno na místě historického cínového dolu Vilém, který byl s řadou přerušeni činný až do 90. let 20. stol. V areálu dolu Vilém je zachována budova úpravny, objekt dílen, těžní věž a těžní budova, strojovna, vrátnice a stavba jedné z nejstarších trafostanic na našem území. Hlavní budova muzea, rekonstruovaná v letech 1994 – 1998, sloužila v 18. a v 19. století jako úpravna cínových rud. Bývalá úpravna slouží jako hlavní objekt hornického muzea v přírodě, které se rozkládá na ploše několika hektarů. Rekonstrukce ostatních budov v areálu dolu Vilém proběhla v letech 1998 – 2004 a jsou zpřístupněny veřejnosti od roku 2004. Hlavním atraktivním exponátem je těžní parní stroj z dolu Marie z roku 1897 a expozice k jeho transferu z Královského Poříčí. Dále je zde prezentována historie těžby hnědého uhlí od 19. století až do současnosti. V sousední místnosti sou představeny slavnostní hornické uniformy a důlní měřičství. V patře je expozice mineralogie a geologie Slavkovského lesa. Zajímavá je expozice rudních ložisek Českého masívu těžených po roce 1945. Veřejnosti je dále zpřístupněna těžní věž a šachetní budova, strojovna, trafostanice a budova dílen dolu Vilém. V bývalé strojovně je umístěn elektrický těžní stroj firmy Siemens z roku 1942. V šachetní budově s těžní věží je v přízemí v 1. místnosti instalována expozice vertikální a horizontální důlní dopravy – vystavena je důlní klec, různé druhy důlních vozíků o rozchodu 600 mm (vůz na dopravu vytěženou rudy, vůz na naftu, na dopravu dřeva, záchodové vozíky atd.), signální zařízení a jiné. V 2. místnosti je náznaková instalace důlní šatny doplněná figurínou horníka v tzv.

fáračkách. V druhé části této místnosti je důlní ošetřovna s ležícím zraněným horníkem a dále jsou zde vystaveny oživující záchranné přístroje. Na jaře roku 2007 byla v budově bývalých dílen zpřístupněna expozice raně novověkého hornictví. Zde je k vidění replika rudné štolky a modely důlních strojů a zařízení. Nejdelší z nich je dlouhý více než 6m. Na prostranstvích areálu je instalována unikátní expozice povrchové důlní dopravy o rozchodu 900 mm, která byla až do svého zrušení v roce 2003 využívána k dopravě skřívky a hnědého uhlí v povrchových lomech sokolovského revíru. V sousedství šachetní budovy jsou vystaveny důlní vozíky, lopatové nakladače a dvě lokomotivy o rozchodu 600 a 450mm používané v hlubinných dolech. V areálu je vybudována také ukázková štola o délce 40 m, ve které prezentujeme současné technologie ražeb a výstroje podzemních prostor.

Z města Krásno se vydáme po silnici č. 208 směrem k údolí Teplé. Držte se prosím turistické mapy, v místě není turistické značení. V místě prudké pravotočivé serpentýny zamíříme terénem směrem Vodná, překřížujeme sousední silnici a neznačená cesta nás dovede přímo do Vodné k železniční zastávce (26,5 km). Odtud odjedeme vlakem do zastávky Mrázov (odjezdy vlaků z Vodné 13.27, 15.27, 17.27, 19.33 a 21.33, vlak jede 30 minut). Stejně jako včera nám budou zbývat 2km pěšky do autokempu Betlém (28,5 km).

PRODLOUŽENÁ VARIANTA TRASY:

Z osady Milíře pokračujeme dále po zelené Lobezkým údolím až po silniční odbočku do Podstrání. Po silnici dojdeme do Podstrání (15km). Z Podstrání pokračujeme dále po silnici, po levé straně narazíme na portál důlního díla Jeroným (16km).

Důl Jeroným se nachází vlevo od silnice Podstrání do Krásna. Hlubinně se zde začal cín dobývat na počátku šestnáctého století. Pro svoji zachovalost v původní podobě patří mezi nejvýznamnější technické památky v Evropě. Svou rozlehlostí nemá obdoby ani v saských cínových revírech. Některé jeho komory dosahují délky třiceti, šířky deseti a výšky osmi metrů. V komorách jsou prokazatelné stopy po dobývací metodě "sázení ohněm" a je na nich zřetelný způsob práce, kterým byly provedeny - železkem a mlátkem. Ve stěnách jsou vytesány kapličky na kahany. Největší výtěžnost zaznamenal Jeroným koncem šestnáctého století, ve století sedmnáctém již byly veškeré doly v okolí Čisté ztrátové a těžilo se zde pouze z důvodů udržení statutu horního města. V roce 1847 jsou již doly na Čisté uváděny jako sešlé. Prvním pokus o znovuotevření dolu nastal v roce 1887. Bylo vytěženo asi 11 tun rudy a proveden úpravenský pokus, který dopadl příznivě. O následné těžbě ovšem nejsou zprávy, jisté je jen to, že v několika komorách se těžilo ještě v roce 1905. Poté byl důl opuštěn. 16. 2. 1990 byl důl Jeroným prohlášen Ministerstvem kultury za státem chráněnou kulturní památku. Již delší dobu probíhají práce na zpřístupnění dolu veřejnosti. Záměrem je důl nejen zpřístupnit, ale také ho zapasovat do připravovaného projektu "hornického skanzenu", jehož podstatná část byla zpřístupněna veřejnosti 16. 10. 2004 a nachází se v bývalém dolu Vilém, který je součástí expozice hornického muzea v Krásně. Kdy ovšem bude jeho součástí i návštěva středověkého dolu je otázka, protože potřebné peníze stále chybí.

Zhruba po 1 km dojdeme k bývalé obci Litrbachy (17 km).

Bývalé Město Litrbachy leželo na obou stranách staré cesty z Bečova do Sokolova (dnes křižovatka Krásno - Prameny - Sokolov). Název dostalo podle potoka Luterbach, který tudy tekl a v jehož povodí se od první poloviny 14. století začalo s rýžováním cínu. Nejdříve se jmenovalo Lauterbach Stadt, v období první republiky počestně Město Litrbachy a od 5. 2. 1948 byl jeho název oficiálně stanoven na Město Čistá, který nejvíce odpovídal původnímu německému názvu. První písemné zprávy o Čisté pocházejí z roku 1370. V 16. století již patřila do soustavy lén, patřících hradu Lokti, spravovaného Šliky. V prvních desetiletích 16.století, v době vlády Pluhů z Rabštejna na bečovském panství, dochází k velkému rozmachu těžby cínu. V roce 1547 zkonfiskoval císař Ferdinand I. bečovské panství Kašparu Pluhovi z Rabštejna za účast v povstání českých stavů a města Horní Slavkov a Krásno byla

poté povýšena na královská horní města, která příslušela k Vrchnímu hornímu úřadu v Horním Slavkově. Méně významná Čistá se povýšení dočkala později, až 20. 6. 1551, kdy jí bylo uděleno právo užívat svou vlastní značku k označení zde vyrobeného cínu a mohla používat svoji pečeť a městský znak. Toto období bylo obdobím největšího rozkvětu. Byl postaven kostel, město mělo svůj vlastní pivovar, sladovnu, lázně, jatka a městský vodovod. V roce 1843 tady bydlelo 2082 obyvatel v 274 domech, v roce 1900 to bylo 1634 lidí a 261 domů a v roce 1939 už jenom 1000 obyvatel. V roce 1918 patřila Čistá k nově vzniklé Československé republice, ve třicátých letech ji ovládla Sudetoněmecká strana a po mnichovském diktátu v roce 1938 patřila k územím odtrženým od ČSR a do města vstoupila německá armáda. Národnostní složení obyvatel bylo většinou německé, snad i právě proto odevzdali ve volbách do říšského sněmu 100 % hlasovacích lístků pro navrženou nacistickou kandidátku. Dne 8. května 1945 vstoupily do města oddíly 3. americké armády generála Pattona a v letech 1946-47 byl proveden odsun německého obyvatelstva. Na jaře roku 1946 byla Čistá začleněna do vojenského výcvikového prostoru "Vojenský újezd Prameny" a museli se z ní vystěhovat i poslední obyvatelé. Brzy poté, v roce 1948 ji po nácviu bojových akcí zcela zničila dělostřelecká palba, při natáčení instruktážního snímku "Boj o osadu", štábem tehdejšího ministerstva národní obrany. Tím se uzavřela smutná historie královského horního města, které nesmělo být v dobách totality dokonce ani uváděno v mapách. Čistou tak dnes připomíná už jen dřevěný kříž v místech bývalého hřbitova a kamenný pomníček v místě bývalého náměstí, který zde byl postaven na počátku devadesátých let. Od roku 2001 si zde můžete přečíst informační tabuli a prohlédnout plán bývalého města.

Odtud pokračujeme po zelené značce až ke Komářím rybníkům (21,5 km). Od tohoto místa je trasa totožná se základní variantou. Celkem 34,5km.

ZKRÁCENÁ VARIANTA TRASY:

Zkrácení trasy spočívá ve vynechání výstupu na horu Krudum. Od kostela sv. Mikuláše (8km) se vrátíme po žluté zpět do Třidomí a po žluté pokračujeme ke Komářím rybníkům (10,5). Odtud je trasa stejná jako u dvou výše uvedených. S návratem do autokempu Betlém máme v nohách celkem 23,5 km.

NEJKRATŠÍ VARIANTA TRASY:

Autobus, který nás ráno poveze, zastaví celkem dvakrát – Loket bude až druhá zastávka. První zastávka autobusu bude v obci Nadlesí. Zájemci, kteří na trasu nastoupí v tomto místě, ušetří další 4 km. Pokud zvolí kombinaci se zkrácenou variantou trasy, budou mít po návratu do autokempu Betlém v nohách pouhých 19,5 km.

Večeře v autokempu Betlém je objednána na 18.30, vydává se do 19.30, po této hodině budou večeře na talíři odloženy stranou pro opozdilce (již pouze studená verze). Večerní posezení opět v hospodě autokempu.

REKAPITULACE MOŽNÝCH TRAS:

28,5 km - Loket zast.ČD – kostel sv. Mikuláše – Krudum – Milíře – Třidomí – Krásenský vrch – Vodná – vlak – Mrázov - Betlém

24,5 km - Nadlesí – kostel sv. Mikuláše – Krudum – Milíře – Třidomí - Krásenský vrch – Vodná – vlak – Mrázov - Betlém

34,5 km - Loket zast.ČD – kostel sv. Mikuláše – Krudum – Milíře – Podstrání – Litrbachy – Komáři rybníky – Krásenský vrch – Vodná – vlak – Mrázov - Betlém

30,5 km - Nadlesí – kostel sv. Mikuláše – Krudum – Milíře – Podstrání – Litrbachy – Komáři rybníky – Krásenský vrch – Vodná – vlak – Mrázov - Betlém

19,5 km - Nadlesí – Třidomí - kostel sv. Mikuláše – Třidomí - Krásenský vrch – Vodná – vlak – Mrázov - Betlém

NEDELE 8. KVĚTNA

Snídaně se bude podávat od 7.30 hod. Po snídani se sbalíme a čeká nás společný autovýlet, prosím proto majitele aut – přijměte na své paluby ty, kteří autem nepřijeli. Odjedeme v 8.30 do Lázní Kynžvart. Zde nás čeká nenáročná nedělní vycházka, nazvaná Kynžvartské Kyselky.

Naučná stezka zavede návštěvníky ke čtyřem kyselkám: Jezevčí, Kančí, Liščí I. a Liščí II.. Kynžvartské kyselky, jak název napovídá, se nachází asi jeden kilometr od Lázní Kynžvart.

Dojedeme autem do Lázní Kynžvart a najdeme místo na zaparkování.

Dominantou města je na západním svahu položená lázeňská čtvrť, která vděčí za svůj vznik třem darům přírody: blahodárnému klimatu, minerálním pramenům a ložiskům slatiny v okolí. Do roku 1950 se zde po dobu skoro 100 let léčili dospělí, nyní však jsou lázně určeny jen dětským pacientům, trpícím problémy horních cest dýchacích a kožních onemocnění. Další dominantou města je nově zrekonstruovaný renesanční zámek Kynžvart s rozlehlým zámeckým parkem. Centrum města tvoří náměstí, kterému vévodí ze severní strany historická budova radnice a z jižní strany kostel sv. Markéty. Pobyt v lázeňském zařízení lze zpestřit návštěvou místních pamětihodností, procházkou parkem či objevováním naučných stezek. Vedle hradní zříceniny a pohádkového zámku se můžete zatoulat třeba k židovskému hřbitovu nebo k přírodní památce Kynžvartský kámen.

Z místa parkoviště se vydáme pěšky po silnici směrem na Valy. Asi po kilometru dorazíme při levé straně silnice k informační tabuli, u které stezka začíná. Trasa je dlouhá přibližně 2 kilometry, cesty k pramenům jsou zpevněny dřevěnými chodníčky.

Jezevčí pramen

Dříve se jmenoval Geräumsäuerling a vyvěrá na tzv. Velké louce. Pramen postupně zarůstal až upadl v zapomnění. Až kolem roku 1985 byl znovu objeven a vyčištěn. V roce 2007 bylo zchátralé dřevěné jímání nahrazeno novým a k prameni byl upraven přístup. Cesta k Jezevčímu prameni byla vyznačena novou naučnou stezkou Kynžvartské kyselky, otevřenou na jaře 2008. Podle posledního měření obsahuje kyselka 2100 CO₂/lt. Kyselka není hygienicky kontrolována.

Kančí pramen

Pramen byl znovuobjeven v roce 2002 v místech, kde se objevovalo velké množství unikajícího kyslíčnicku. Při úpravě byl objeven dřevěný soudek, kterým byl dříve upraven vývěr kyselky. Protože kyselka nebyla nikde ve známé literatuře popsána, byla pracovníky CHKO Slavkovský les pojmenována jako Kančí pramen podle toho, že bylo okolí kyselky rozryto od divokých prasat. Kyselka je součástí naučné stezky Kynžvartské kyselky. Obsah CO₂ je 2300 mg / l. Kyselka není hygienicky kontrolována.

Liščí prameny

Prameny jsou zachyceny ve dvou dřevěných čtvercových jímkách těsně vedle sebe. V roce 2001 byly kyselky vyčištěny a potok, který dříve tekł v těsné blízkosti a často kyselky zaplavoval, byl sveden bokem. V roce 2007 byl nad prameny postaven přístřešek a upraven přístupový chodník. Kyselky jsou součástí naučné stezky Kynžvartské kyselky. Obsah CO₂ je 1960 mg / l. Kyselky nejsou hygienicky kontrolovány.

Vrátíme se zpět k autům a zde náš společný program končí. Pro ty, kteří ještě nechtějí jet domů, se individuálně nabízí některé ze dvou zajímavých míst: je to buď návštěva Mariánských lázní (auto zaparkujete v centru města v parkovací budově, v těsném sousedství lázní)

Místo, kde dnes leží druhé největší lázeňské město, **Mariánské Lázně**, bylo v dávných dobách plné bažin a zcela pusté. V roce 1197 je založil mocný šlechtic a opat kláštera v Teplé - Hroznata, pod jehož správou patřil i pozemek dnešních lázní. Mniši byli také první, kteří zaznamenali slaný pramen v lesích a dokonce se snažili zde těžít sůl. Tato sůl byla později úspěšně prodávána jako projímadlo. O léčivých účincích minerálních vod mezitím začaly kolovat různé zvěsti a k pramenům zamířili první nemocní. Klášterní představitelé pak nechali vyčistit prameny a upravit cestu k nim. První pokusy založit lázně se však nepodařily. Místní obyvatelé lázním nedůvěřovali. Za vlády Marie Terezie byly minerální vody opět analyzovány a v tomto období se také poprvé objevuje název Marienbad.

O vznik lázní se významně zasadil doktor **Jan Josef Nehr** – klášterní lékař, který v roce 1779 přesvědčil opata kláštera a několik mnichů, aby zkusili lázeňskou kúru. Zjistil, že voda v nepatrném množství podávaná několikrát denně upravila trávení, povzbudila chuť do jídla a přinesla opatovi a mnichům osvěžující spánek. Klášter však bojoval o získání potřebných povolení ke stavbě lázeňské budovy až do roku 1786. V roce 1818 získává Marienbad statut lázeňského místa. Název Marienbad lázně získaly podle Mariina pramene. Tento pramen byl dávno předtím kvůli pronikavému zápachu nazýván Smradlavý, svůj dnešní název však dostal podle Mariánského obrazu, který blízko pramene údajně připevnil voják vracející se z války jako poděkování za to, že si zde vyléčil svá zranění. O další rozvoj lázní se zasloužil tepelský opat Karel Kašpar Reitenberger, který počátkem 19. století začal s výstavbou lázeňských domů a pavilonů.

V roce 1820 navštívil Mariánské Lázně **Johann Wolfgang Goethe**, který sem zavítal ještě dvakrát a prožil zde svůj největší milostný román. Byl velice nadšen zdejšími přírodními podmínkami a povzbuzoval opata Reitenbergera, aby nepolevoval ve výstavbě lázeňských domů. Také doporučil zdejším lékařům, aby kromě tradiční lázeňské péče prosazovali moderní léčebné metody. Přítomnost Goetheho v Mariánských Lázních měla velmi příznivý dopad na návštěvnost. Lázně začala navštěvovat majetnější klientela. V roce 1897 poprvé do Mariánských Lázní zavítal budoucí britský panovník **Edward VII.** Co rozhodlo, že navštívil právě tyto lázně, není známo. Avšak hned při první návštěvě si král Edward, vystupující pod titulem vévoda z Lancasteru, Mariánské Lázně zamiloval a celkově sem zavítal devětkrát. Britský král obrátil světovou pozornost na Mariánské Lázně, které se každou sezónu proměňovaly, aby dokázaly pojmout stále větší počet hostů. Většina budov byla v tomto období přestavěna a rozšířena a neustále se otevíraly nové hotely.

Mariánské Lázně se staly také dějištěm několika politických jednání. V září 1899 se zde živě rozhodovalo v záležitostech předcházejících vzniku búrské války v jižní Africe. Dne 16. srpna 1904 se v **Hotelu Nové Lázně** sešli při oficiálním setkání císař **František Josef I.** a anglický král **Edward VII.** Král Edward VII. zemřel v roce 1910, poté následovalo období první světové války a další rozvoj lázní byl pozastaven.

Po první světové válce a vzniku Československé republiky se do lázní opět vrátili hosté. Prudký růst dopravy přilákal další návštěvníky a lázně musely řešit ubytovací problémy. Záhy však přišla ekonomická krize, která další rozvoj města zastavila. Druhá světová válka naštěstí město téměř ušetřila a tak lázeňský ráz města zůstal zachován. Po poválečném odsunu německých obyvatel a po výměně obyvatelstva se Mariánské Lázně staly chátrajícím městem. Obrat nastal až po roce 1989 a za posledních 15 let došlo k velkému pokroku.

... nebo návštěva zámku Kynžvart s prohlídkou.

Majitelem tvrze a okolního panství se v roce 1630 (jakožto konfiskátu) stal **Johann Reinhard von Metternich** a jeho bratři. V letech 1681 až 1691 dali Metternichové tvrz přestavět na barokní zámek. Roku 1818 zdědil panství princ Klement Metternich, který působil ve funkci rakouského kancléře a potřeboval reprezentativní sídlo. Proto na základě jeho pokynů provedl vídeňský architekt italského původu **Pietro Nobile** v letech 1820 až 1839 rozsáhlou přestavbu zámku ve stylu vídeňského klasicismu. Jako stavební materiál byly použity mimo jiné i kameny z hradu Kynžvart vzdáleného asi 3 kilometry. Přestavba a rozšíření se dotkly také přilehlého pivovaru a dalších hospodářských budov.

Přestavbu financoval výhodnou půjčkou kancléři Metternichovi bankéř Salomon Rothschild. V září roku 1822 poskytl půjčku 900 tisíc zlatých (dnes asi 45 milionů euro) se splatností 12 let a s pětiprocentním úrokem. O několik dní později dostalo pět bratrů Rothschildových dědičný titul rakouských svobodných pánů. Na přestavěném zámku Metternich přijímal významné návštěvy. Zavítal na něj například ruský car Alexandr I., jenž mu darem přivezl semena bolševníku, car Mikuláš I. nebo básník J. W. Goethe (v letech 1818 a 1820). Po smrti kancléře Metternicha se Kynžvart stal venkovskou rezidencí jeho nejstaršího syna Richarda (1829–1895), který zemřel bezdětný, a tak zámek přesešel na jeho mladšího bratra Pavla. V roce 1905 přešel Kynžvart na jeho syna Klimenta (1870–1931) a posledním z Metternichů na panství byl kníže Pavel Alfons. Ve 30. letech 20. století byl pak zámek dočasným azylem jeho strýce, španělského krále Alfonse XIII., který byl svržen revolucí.

Zámek byl rodu Metternichů v roce 1945 zkonfiskován. Po konci 2. světové války v něm krátce sídlilo velitelství 3. divize americké armády. Roku 1947 byl zpřístupněn pro veřejnost, ale v roce 1976 byl uzavřen a kompletně vystěhován kvůli dřevomorce, která napadla část podlah, krovů a knihovny. Teprve roku 1994 byla po generální opravě znovu zpřístupněna část expozice. Celková rekonstrukce stála 82 milionů korun a byla dokončena v letech 1998 až 2000 s podporou z evropského programu Phare. V roce 2001 byla obnova zámku oceněna nejvyšším evropským uznáním za památkovou péči - medailí EUROPA NOSTRA a zároveň byl zámek prohlášen za národní kulturní památku. Od roku 2005 je zámek členem mezinárodní Hradní stezky / Burgenstrasse, která spojuje několik desítek památek trase dlouhé přes tisíc kilometrů mezi Mannheimem a Prahou. Nutno ještě vzpomenout, že v prostoru zámku Kynžvart byl v první polovině 60.let minulého století natáčen slavný český muzikál „Kdyby tisíc klarinetů“.

Milí přátelé, kamarádi, pokud se Vám letošní putování líbilo, budu se spolu s Vámi těšit na příští, již 15 ročník našich turistických pochodů !

Šťastnou cestu domů Vám přeje

Vlád'a Mikulec

P.S. Srdečně zvou všechny zúčastněné na folkovou akci na chalupu v Ústí u Staré Paky, kde se letos, při příležitosti oslavy jedných kulatých narozenin, sejde společenství hudebníků vskutku nevídané. Během víkendu zahrají:

Skupina Sekvoj, Honzíkova cesta, Martin Rous, Epydemye, Jaroslav Samson Lenk, Stráníci, Lád'a Zítka. Není samozřejmě vyloučeno další překvapení.

Akce, která se koná o víkendu 3.-5.června 2011, je zcela otevřená pro všechny !! Vlastní stan s sebou !!

Přijďte pobejt !!

Vlád'a M.